

Seminarets regi havde mere end sædvanlig indflydelse på forløbet. Sivert Langholm måtte overlade til Francis Sejersted at forsvare et standpunkt, fordi han selv blev søsyg. En truende grundstødning afbrød en ellers højvidenskabelig diskussion, og seminaret måtte rent ud afbrydes på grund af stormvejr på Vänern. Således bekræftedes ligheden mellem faget historie og Paris' byåben.

Henrik S. Nissen

Specialregistraturer. Afregninger med statsleverandører fra det 17. århundrede. Rigsarkivets 1. afdeling, København 1980. Stencileret, 224 s.

Registraturen dækker et særdeles væsentligt kildemateriale til Danmarks økonomiske historie i det 17. århundrede, nemlig afregningerne vedrørende privatpersoners fordringer på kronen for levering af vare- og tjenesteydelser. Det egentlige grundlag for den er William Christensens omfattende seddelregistratur fra 1890'erne, der dog på væsentlige punkter blev suppleret og revideret, da nuværende museumsinspektør Steffen Heiberg i 1976 var vikaransat i Rigsarkivet. Heiberg har forberedt det reviderede seddelmateriale til trykning og tillige forsynet registraturen med en glimrende pædagogisk indledning, der kort præsenterer materialet og dets forskningsmæssige muligheder, giver relevante litteraturhenvisninger og rummer vejledning ved bestilling af arkivalierne. Selve registraturen er ordnet alfabetisk efter fordringshavernes efternavne med en kort beskrivelse af fordringernes datering og karakter.

Den praktiske og præcise udformning gør registraturen til et fremragende hjælpemiddel, ikke mindst for en bruger, der – som undertegnede – af geografiske grunde er afskåret fra uden videre at benytte seddelregistraturerne på Rigsarkivets læsesal.

Knud J. V. Jespersen

Thelma Jexlev: Lensregnskaberne – en oversigt. Lokalhistorisk afdeling. København 1978, 230 s. Kr. 88,65.

Ved siden af Kancelliets brevbøger rummer lensregnskaberne det rigeste materiale til belysning af Danmarks indre forhold mellem Reformationen og Enevælden. Centrale arbejder indenfor dansk finans- og forvaltningshistorie af Hans H. Fusing, C. Rise Hansen, Jens Engberg og flere andre er baserede på lensregnskaberne eller materiale indeholdt i disse. Derimod har relativt få udnyttet det righoldige lokal- og alment kulturhistoriske stof, regnskaberne rummer, og det skønt Thomas B. Bang for mere end tres år siden med velvalgte eksempler demonstrerede regnskaberne muligheder i så henseende. Årsagerne hertil er givetvis flere, men det kan med rette formodes, at manglen på en trykt registratur har begrænset ikke mindst lokalhistorikere og især folk fra provinsens lyst og muligheder for at give sig i kast med regnskaberne. I forbindelse med den for tiden pågående ompakning af regnskaberne har Rigsarkivet ganske vist planer om en detaljeret trykt registratur i fire bind, men med de forhåndenværende knappe midler er det næppe et projekt, man skal forvente iværksat endsige afsluttet foreløbig. Det må derfor hilses med glæde, at Thelma Jexlev med bistand af Susanne Krogh Bender på grundlag af Rigsarkivets seddelregistratur har udarbejdet en oversigt over de i Rigsarkivet beroende regnskaber. Oversigten blev bragt som »feuilleton« i *Fortid og Nutid* XV–XVI 1974 og 1976. Imidlertid har Lokalhistorisk afdeling ved Københavns Universitets Historiske Institut

fået den gode idé at udsende oversigten særskilt, hvorved den er blevet til en særdeles nyttig håndbog med en noget forvirrende paginering, da bogen er sat med den oprindelige sats fra Fortid og Nutid uden en fortløbende nypaginering.

De i Rigsarkivet beroende lensregnskaber omfatter hele det daværende Danmark inklusive Gulland og Øsel samt Bahus len. Når regnskaberne fra Bahus len er i det danske Rigsarkiv, er forklaringen, at man ved de dansk-norske arkivdelinger er gået ud fra grænsen af 1814. Desuden omfatter oversigten midlertidigt besatte områder som Elfsborg under og umiddelbart efter Syvårskrigen og 1612-18 samt Borgholm og Kalmar under Kalmarkrigen. Derimod er amtsregnskaberne fra Hertugdømmerne ikke medtaget, men det kan da oplyses at regnskaber fra Haderslev og Flensborg amter, der i princippet ikke adskiller sig meget fra lensregnskaberne udover at de er ført på tysk, også er i Rigsarkivet.

Kronologisk er udgavens afgrænsning 1559-1661/62. Den nedre tidsgrænse giver sig selv som følge af forvaltningsreformen og lenenes omdannelse til amter. Skellet ved 1559 har derimod ingen administrationshistorisk begrundelse, men skyldes, at de ældre lensregnskaber er opstillede mellem de middelalderlige regnskaber, der er registreret i Rigsarkivets registratur 108 A. En fortegnelse over de ældre regnskaber er meddelt bagest i oversigten. Man må håbe, at den planlagte registratur over lensregnskaberne også vil omfatte regnskaber ældre end 1559 således, at vi får et fuldstændigt overblik over det samlede lensregnskabsmateriale. En anden sag er så, at netop for den ældre periodes vedkommende kan det være vanskeligt at afgøre, om et regnskabsfragment eller register virkelig stammer fra et lensregnskab.

Oversigten er forsynet med en yderst instruktiv indledning med en kortfattet litteraturliste, hvor jeg dog savner Jørgen H. Andersens afhandling om stedsmålsregistrene i Københavns lens regnskaber 1611-61 (*HT* 74, 1974 s. 1-78), hvor stedsmålsregistrenes muligheder i socialhistorisk henseende dog demonstreres. Under de enkelte len er der i noter gjort opmærksom på materiale, der stammer fra lensregnskaber, men som nu ligger i andre arkivgrupper, især Topografisk samling på papir, men også i Danske kancellis arkiv, hvor især grupperne B164, B170, B215 og B223 indeholder en del materiale, der må skønnes at hidrøre fra lensregnskaberne. Det er derfor vigtigt, at man ved udarbejdelsen af den egentlige registratur vil påtage sig det store arbejde systematisk at registrere, hvad der findes af lensregnskabsmateriale i andre arkivgrupper, herunder også privatarkiverne. Til den tid vil det også være rimeligt at føre de bilag fra Frederiksborg lens regnskaber 1614-15, der af ukendte grunde befinder sig i Kristianopol lensregnskaber tilbage til Frederiksborg len. Da dette forhold fremgår af Rigsarkivets seddelregistratur, synes jeg godt, at Thelma Jexlev kunne have gjort opmærksom herpå i en note.

Fejl er naturligvis uundgåelige. Til de mere pudsige hører, at T.J. afliver feltherren Hans Schack, der 1658 blev lensmand på Riberhus allerede 1659, fordi hun misforstår en oplysning i Erslevs Len og Lensmænd, hvor det anføres at H.S. 25.9.1659 fik brev på, at hustruen Anna Blome efter hans død kunne beholde lenet under visse forudsætninger. Men H.S. levede skam i bedste velgående og kunne kort efter besejre svenskerne ved Nyborg og døde først 1676. Der kan i denne forbindelse være grund til at understrege, at de årstal, der er anført udfor de enkelte lensmænd principielt ikke angiver deres funktionsperiode, men derimod den regnskabsperiode, de er ansvarlige for. Oversigten er derfor i denne henseende ikke nogen afløser for Erslevs Len og Lensmænd. Af mindre betydning er det at danske og svenske navneformer m.h.t. skånske stednavne sammenblendes eller bruges i flæng. S. 586 omtales Christoffer Ulfeldt til *Svenstrup*, mens han s. 591 skrives til *Svenstorp*. Principielt synes Thelma Jexlev at foretrække de nuværende svenske navneformer, men s. 600 hedder det *Herrisvad* og ikke *Herrevad*. Endvidere omtales

s. 597 Henrik Lindenov til *Övid kloster*, en sær sammenblanding af dansk og svensk. Enten hedder det *Övitskloster* (dansk) eller *Övedskloster* (svensk).

Hvorom alting er. Når en anmelder begynder at excellere i småting er det tegn på, at han har vanskeligt ved at finde alvorlige indvendinger. Med oversigten har både faghistorikere og amatører fået et værdifuldt hjælpemiddel i hænde, der kan spare mangt et forgæves besøg på Rigsarkivet. Det er betryggende at vide, at udarbejdelsen af den egentlige registratur også er overdraget Thelma Jexlev.

Steffen Heiberg

Lunds universitets matrikel 1732–1830, utg. av *Barbro Edlund*. Lund, C. W. K. Gleerup 1979. 339 s. S.kr. 125.

Med denne udgivelse har Barbro Edlund videreført det arbejde, som i sin tid påbegyndtes af overbibliotekar Per Wilner. I tre hæfter udgav han Lunds universitets studentermatrikel i tiden 1667 til 1732. Oprindeligt var det planlagt, at tredje hæfte skulle omfatte tiden til og med 1742, men af en eller anden grund standsede publiceringen allerede med den 11. sept. 1732. Barbro Edlund tager fat umiddelbart, hvor Per Wilner sluttede med den 15. sept. 1732, og fortsætter udgivelsen til og med 1830. Fra dette tidspunkt findes der nemlig trykte studentermatrikler, som i en ubrudt serie er udgivet af Akademisk forening.

Lunds universitets matrikel indeholder stort set kun optegnelser om de immatrikuleerede studenter, samt hvem, der beklædte rektoratet i de enkelte år. Den har ikke som f. eks. Københavns universitets matrikel for samme periode oplysninger om navnene på de, der bestod de akademiske grader; og ej heller notitser om hvad der iøvrigt foregik på universitetet f. eks. i form af højtideligheder og lignende. Indholdsmæssigt rummer Lunds universitets matrikel lidt andre personlige data om studenterne end Københavns universitets matrikel. Begge indeholder oplysninger om studentens navn, immatrikulationsår, -dato samt -alder. Endvidere er dimissionsformen oplyst, og i tilfælde af dimission fra latinskole angives dennes geografiske placering i landet. Til forskel fra Københavns universitets matrikel oplyser Lunds universitets matrikel yderligere studentens fødested, faderens navn samt dennes erhverv. Den byder altså på gode muligheder for bl. a. en undersøgelse af studenternes sociale og geografiske rekruttering.

Til stor hjælp for den eventuelle bruger af den trykte matrikel, har Barbro Edlund opløst de i matriklen til tider så hyppigt anvendte latinske forkortelser, ligesom hun i forordet henviser læseren til den bedste autoriserede hjælp til tydningen af den latinske tekst. En anden ret så væsentlig og positiv ting ved bogen er det register, Barbro Edlund har udarbejdet og trykt bagest i bogen. Registret omfatter, efter sigende, alle indskrevne studenter samt informatorer og sponsorer, og øger herved matriklens anvendelighed og tilgængelighed væsentligt. Det er nu muligt i større udstrækning at anvende matriklens oplysninger, og det i videre sammenhænge end tidligere. Matriklen kan nemlig ved hjælp af registret anvendes som en slags opslagsbog til eftersporingen af studenter som enkelt-individer. Uden et navnerregister ville dette være en næsten uoverkommelig opgave, i betragtning af, hvor mange studenter, der i årenes løb lod sig immatrikulere på Lunds universitet. Groft sagt kan man sige, at en matrikel uden navnerregister stort set kun kan bruges til at sige noget om studenterne i deres egenskab af at være bestanddele af et større fællesskab. Hvorimod et navnerregister giver mulighed for at behandle studenterne som de enkeltindivider, de i realiteten var og er.

I og med publiceringen af Lunds universitets matrikel for årene 1732–1830 har Barbro Edlund gjort denne lettere tilgængelig for et større publikum, som nu har bedre mulig-